

ADÎL DURAN

(HER ROJ BI BÛYEREKE AVÎS E)

DÊRSÎM

DESTAN

(Bi Pêşgotina Mehmed UZUN)

Weşanên Çanda Nûjen

ADÎL DURAN

(HER ROJ BÎ BUYEREKÊ AVÎS E)

DÊRSÎM

DÊSTAN

www.cersivakurdî.org

Adîl DURAN

(Her Roj Bi Bûyereke Avîs e)

DÊRSÎM

DESTAN

Weşanên Çanda Nûjen - No : 9
(Modern Kultur Förlaget)

Navnîşana Xwestinê
Tensta Alle 43/2tr.
16364 Spånga
Stockholm/Sweden

Çapa Yekem : Stockholm –1996

Çap : Baran Tryckeri

ISBN = 91-972247-4 - X

GOTÎNÉN JANÉ

Dêrsim; derîyê sîmîn ê dilê welatê Kurdan, derîyê zêrîn û kahnîyên jîyana kurdî. Dêrsim; bihuşteke rastîn a cîhanê, yek ji navçeyên rengîntirîn ê welatê kurdan. Dêrsim; adet û ûsilên kevintirîn ên însanîyetê, cîhaneke taybetî ya cîhanê. Warê şêr û pilingan, seyîd û dedeyan. Cihê mêrxas û egîdan, jin û keçên bedew. Dêrsim; jîr, serbilind, maxrûr. Dêrsim; brîndar, stûxwar, bindest. Dêrsim; serbilindahîyeke yekta, keser û xemgînîyeke bêpayan.

Dêrsim; kahniya jînê, kahniya janê

Dêrsim; guleke sor, kulekî sor

Kî dikare Dêrsimê ji bîr bike? Kî dikare tarîxa Dêrsimê ya bi xwin avdayî gorî tarîxê bike? Ew kesê kû dixwaze vê yekê bike, xwe dixapîne. Tarîxa Dêrsimê hê ne bûye tarîx. Tarîxa Dêrsimê jîyan e, nan û ava rojane ya welatê kurdan e Dêrsim, serhildana Dêrsimê, bi dû serhildan û berxwe-danê re, qetliama mezin a Dêrsimê hê nêbûye do. Ew îro ye, stêrka Gelavêjê ya şevên tarî û kaserkûr yên welatê kurdan e.

Piştî serhildan û berxwedana Dêrsimê, 1936-38, gava bi deh hezaran kurdên Dêrsimê hatin kuştin û bi deh hezaran jî hatin surgun kirin, desthilatên nû yên Tirkîyê sîmbêlên xwe badan û gotin; "Me Dêrsim kola û ew gorî axê kir..." Lê wan xwe dixapandin. Rast e, Dêrsimê, bûka nazenîn a Rojhelatê, reşa xwe girêda û li şînê rûnişt, zimanê xwe jêkir, bê lal û bêdeng hêstîr barandin. Ev hemû rast in. Lê Dêrsim nebû gor û goristan, nebû welatê lal û koran, nebû axeke stewr, nêbû daristana mirî ya bûm û kundan. Di bin perda reş û şînê de, Dêrsim bû destanek û mal bi mal, war bi war geriya, ji nîşkekî veguhezî nîşkekî nû.

Av, kahnî û lehîyên zelal ên Dêrsimê, dîsan bi xûşesûş, heri -
kîn, kulilk û gul, dar û dol, dîsan, di her destpêka biharê
de, serî hildan, bi rengên taybetî yên Dêrsimê, hêşîn bûn.
Gelf û newal dîsan bûn warê şêr û pilingan, dehl û şikeft
dîsan bi hilma evîndaran tijî bûn. Heyam zan, jin û diyên
Dêrsimê welidîn. Zarokên nû, keç û neviyên dêrsimîyên
qirkirî, sirgûnkirî, hatin dinê. Dinya ji nû ve geş bû, şen bû.
Dengê zarokan, dîsan bi esmanan gîhan. Dengê zarokên
heyamên nû, dîsan, bi dengê çemê Munzurê, teyr û tûrên
Dêrsimê re bû yek.

Iro, bi qasî 50 salan bi dû serhildan, berxwedan û qetliya -
ma Dêrsimê re, zarokên Dêrsimê rahijtine pênuşê û ser -
pêhatîyên Dêrsima kahnîya jîyanê, kehnîya janê, diniwîsin.
Zarok û neviyên serekên Dêrsimê Seyid Riza, Elîşêr,
Hesen Heyri, Nurî Dêrsimî û yên din, îro bi gotinên xwe
yên mîna lûlû, hal û hewalên Dêrsimê tînin ziman û
salix didin. Kemal Burkay, Mustafa Düzgün, Haydar Işık,
Riza Çolpan û lawên din yên Dêrsimê bi berhem û eserên
xwe, Dêrsima kû desthilatan bawer dikir kû êdê ji bîr bûye,
ji nû ve derdixin ronahîyê. Sitran û destana kû di bin perda
reş a şîne dê dihate gotin, direşînin ser kaxizên spî şahidî
li tarîxa bi xwîn dikin û wê tarîxê bi me digihînin. Ew tarîxa
Dêrsimê hem ji bîrbûnê hem ji tarîx bûnê rizgar dikin û
wê dikin beşekî jîndar û jîyana îro ya kurdan.

Niha navekî nû li wan law û keçên Dêrsimê yên gotinbêj
zêde dibe : Adil Duran,

Ji Dêrsimê ye. Mina law û keçên din yên navçê,
ew ji bi stran, destan, gotin û çîrokên Dêrsimê mezin bûyê.
Bav û bapîrên wî ew û heş û mejîyê wî bi serbûrî û tarîxa
Dêrsimê risandine. Niha, gava bîr û hizrên wî, heş û mejîyê
wî hatiye radeya vegotina gotinên janê yên Dêrsimê,
veguhezandine tecrube û janên bav û kalan, wî jî, mîna bira
û xwişkên xwe yên din, rahiştiye pênuşê û destana Dêrsimê
nivisiye.

Û wî ev xebat bi gotinên bav û kalan kû li Turkiyê mîna berfa ber tavê dihelin, aniye pê. Bêgûman bi hezar zehmetî, bi hezar keft û leftî. Tevî ku wî hîç kurdî nenivisiye Adil Duran bi gotinên kurdî ku her yek nimûna jan û keserê ne, jana Dêrsimê hunandiye û destana xwe, tevî kêmaniya tecruba nivisîna kurdî, bi kurdî aniye pê, bêyî ku hunera edebî û estetîka lihevînê ji bîr bike.

Ma her destpêka pir zehmet a nivisîna kurdî ne weha ye? Ma ji xebateke pir zehmet pê ve, janên keşiyayî dê çawan bi gotinên jantijî biafirin?

Mîn bi heyecan "Destana Dêrsimê" ya Adil Duran xwend. Mîna her cara ku ez berhemeke law û keçeke Dêrsimê dixwînim, îcar jî dîsan, gava mîn ev destan xwend, Nuri Dêrsimî, kitaba wî û serpêhatiye min û kitaba wî hatê bîra min. Eger ez ne şaş bim, destpêka salên 1970- an bû.

Rojekê hevalekî min, bi dizîka, behsa "kitabeke pir mûhîm" kir. Dotira rojê jî, wî kitab anî û bi dizîka da min. Kitab, "Kürdistan Tarihinde Dersim" a Dr. Vet. Nuri Dêrsimî bû. Mîn kitab wergirt û berê xwe da malê. Havîn bû, germê leylan dida. Bi xwêdan, bi heyecan min xwe gîhand malê û dest pê kir rûpelên kitabê, yek bi yek vekirin. Û heta ku min kitab xelas nekîr, ez ji malê derneketim. Her gotineke kitabê dilopeke xwîdan bû, dilopeke hêstir bû, dilopeke jan û kozeke agir bû... Di dawiya kitabê de, nivîskar bi navê "Gençliğe Hitab" paşgotinek nivîsîbû û kitaba xwe yadigarê keç û lawên kurdan dikir. Û Nuri Dêrsimî ku kitaba xwe li welateki dîr nivisi bû hêvi dikir ku law û keçên kurd Dêrsimê ji bîr nekin...

Adil Duran jî, bi vê destana xwe, mî na xwişk û birayên xwe yên din, li şîretên Nuri Dêrsimî guhdarî dike û dide ser riya jan û keser, lê di eynî wextê de, xîret û rumetê. Ew jî tevî kerwana şevê, lê di eynî wextê de, ya serbilinda-hiyê ku stêrka Gelavêjê rê şanî dide, dibe...

Di dawîya destana xwe de, Adil Duran weha dibêje; "Di bihar de mirin / Zor e gula min / Em çawa bi hêsanî herin û / Min ji êşên dilê xwe li stranan bar kirin..."

Kesên ku bawer bûn ku wan di biharê dê Dêrsim kuştibûn, xwe dixapandin. Ma Dêrsim, kahniya jîn û janê, diya leheng u şerwan, nivîskar û şahîran, di biharê de dimire? Dêrsim; kahniya jînê, kahniya janê...

MEHMET UZUN

Dewsa Pêşgotinê de

Em ji ku ve tên
Û bi ku ve diçin!
Ma tu kesekî ku bizanibe heye?
Mîrov carna çêker e
Carna jî ruxên e
Bi çêkerî û ruxên jî
Mîrov nemir e
Ew dibe ramanek ji min re..
Ew tahlî û tûjî
Min ji sitranan
Ji bav û kalan
Berhev kir
Bi lêger û lêkolînan
Ne wisa bi hêsanî
Pêk hat bûyerên vê destanê..
Ez hatim girtin
Hatim lêdan
Hatim xeberdan
Zanim çî wext bû
Dijmin bêbext bû
Bes! xuyaye ku
Adet û toreyên gelê me ye
Çaxa stran tên gotin
Hêstir ji çavan tên xwar, dil bi sotin
Êş û jana Dêrsimê xilas nabe tenê bi gotin
Koçgirî - Agirî - Barzan û Helepçe
Ew çîrokên jiyandar û roj dîtin
Ew hêstirên çavan ku
Heta iro tiştek li ser wan ne hatîye gotin
Ez yek ji ewan
Naxwazim bijim wek heywan
Bi sond û peyman

Bi xeyal û raman
Ez ê binivîsinim
Û ne nivîsandinê çêtir
Ewa ax! û peyman...

Adil Duran
(Girtîgeha Niğde)

(Em mîna tiliyên destan
bi hev re girêdayi ne..
Tilîk jan bide, êdî ew jan
dikeve dilê me hemûyan..)

Bi alîkariya hogir û dostan
Wisa dest pê dike ev destan
Ger têkoşîna we bi rûmet be
Ko,
Jiyeneke nûjen di Kurdistanê de qîmet be
Têkoşînên ku,
Berê wê hatine dayîne ji rûmet in
Ihsan Nurî Paşa
Qazî Mihemed
Şêx Seîd
Seyîd Rîzo
Û Mistefa Barzanî jî
Qedr û qîmet in..

BÛYERA HESEN HAYRÎ

Hesen tevgerê xwe hissî dîkir
Dilnêrmik bû, zû bawer dîkir
Fermana xwe da bi dilnêrmîya xwe
Bendê xwe kişand bi destê xwe
Gelek Hesen dijîn îro ji niha
Jiyana ewan bêrumet e
Û mirina ewan jî bêbiha
Lê çiqas bêberketin mirina mirovan
Mirina Hesen jî qasî ewan
Mixabin;
"Tu serê vala hilde,
ne hilde, çi feyde.."
Çiya teqîya
Pêt û agir bilind bû
Heya li banî çû...

Mebusê Dêrsimê, Hesên Hayrî
Carê Ketibû bin zornîrê..

28. Çileyapêşin 1926 çû berdarê..

Kurê wî bo ku, meyîtê vî hilîne

Ji hukumetê xwest bi alenî

Hukumetê fermana wî jî deranî

dibêjin;

"çûk laceyî bû li devî.."

Kurê Hesên jî revî

Xwe spart çîya yên Dêrsimê

Di navçeyî Dêrsimê de

Gelek piştîmêr civandin hev

Leşkerên Romî ve şer kir

Çend roj û şev

Ew esîr kirin tev

Bona ku îbret bin ew

Daleqandin deh leşker rex hev

Ji ewan yek sax rêkir Xarpêt ê

Sedem bûyerên ku pêkhatîye here bibê.

* * * * *

Başurê Dêrsimê bi ava Pêr e

Rojhilata Dêrsimê bi ava Muradê

Rojava û bakurê Dêrsimê bi ava reş û Feradê

Lê pêçaye xwe li havirdor mîna giravê

Û çiyê ku çîya xelas dibin.

Tixûb heta wê derê ye bê miradê...

* * * * *

25 Adar 1935

Bi mercên 2884 an

Qanûna Dêrsimê derxistin

Mîrov hatin kuncîn û tev hatin kuştin

Êdî ferman li defê xistin

Îsê ker - î axmax

Fewzî Çaqmax
Mistê kor
Bi leşkerên ser û jor
Û Akdoğan
Kavil kirin yek
Ji êl û eşîran hinek
Xwedî kirin bi qelî û hêk..

1937 Adar bîst û yek
Êlê Demenan û Heyderan
Soz û peymanê xwe kirin yek
Û li ser çemê Harçik
Pirek herifandin
Têlên telefonê qetandin.

26 Adar
Leşkerên pîsî mirdar
Tijî bûn her der
Dest dirêjî kirin, dest avêtin
Bûn gemaro li hawirdor
Asê û dijraber bûn şêrên Dêrsimê
Avêtin li ser qereqolê Sînê qor bi qor

* * * * *

Dem dema rojîya 12 îmaman bû
Mîxabin carê stêra ewan rijîya ku,
Bêbext û bextkawil Romî bû
Zor û zilme xwe li gundan hişt û çû

* * * * *

Daxwaz ew e
Azadî
Bîratî
Û aşîfî
Bila dil;
Bi hesret

Bê hêvî
Bê evîn
Û xemgin nebe
Kurdistan ê çêbe
Dinya xira nabe...
Çi xweş gotineke kek Îdrîs heye
Dibê "Yên ku qibleyê wan Kabe ye
Ji zilmê wan pirs lêkirin nayê"
Ew romiyên xirab
Xwînrejên rêbir
Gelek soz û peyman dan
Li ser soz peymanekê de man
Gotibûn "Em ê we tev bikujin"
Û em kuştin
Durûtîyê û fêl û fêndan
"Awirê ewan wekî çerm e
Ne fedî dikin
Ne jî dizanin çî şerm e"
Yên ku naxwazin tê bigehên
Xwe pêşve xinin
Xwe derbaz bin
Û yên ku bona azadiya xwe şer nekin
Pêwîste şerm bikin.
Ew in ew ketî
Ew in ew hatine êxistî
Mîxabin
Çawa zaroyên Zerdeşt bîn êxistin
Nesilî û şelände yekî ronahîyê ye
Pêçok e Zerdeşt...

* * * * *

Ax! ez zarokwarî
Zarok bi girî
Di wan rojên biharê de
Şeva borî

"Min dil da evîndarê
Şa nebûm li yarê
Zarokek bi çavên morî
Go û li awirên min nêrî
"Yabo ! xwezî
Isal ez biçûma nowê berx û karan
Keşke bi ewan re bileyistima
Li ser şepal û boran
An jî di şevên tarî û dirêj de
Te jî, ji min re bixwendana
Aşiq xerib û Memê Alan
Ma, çi bû ji me?
Çi hat serê me?
Em ketin van halan...
Ax ! ez zarokwarî
Zarok bi girî
Me xwe spart
Û em veşartin
şikeftên bê derî...

Bûyerên Xidî mamê Îsê û bapirê min Elî Hecî

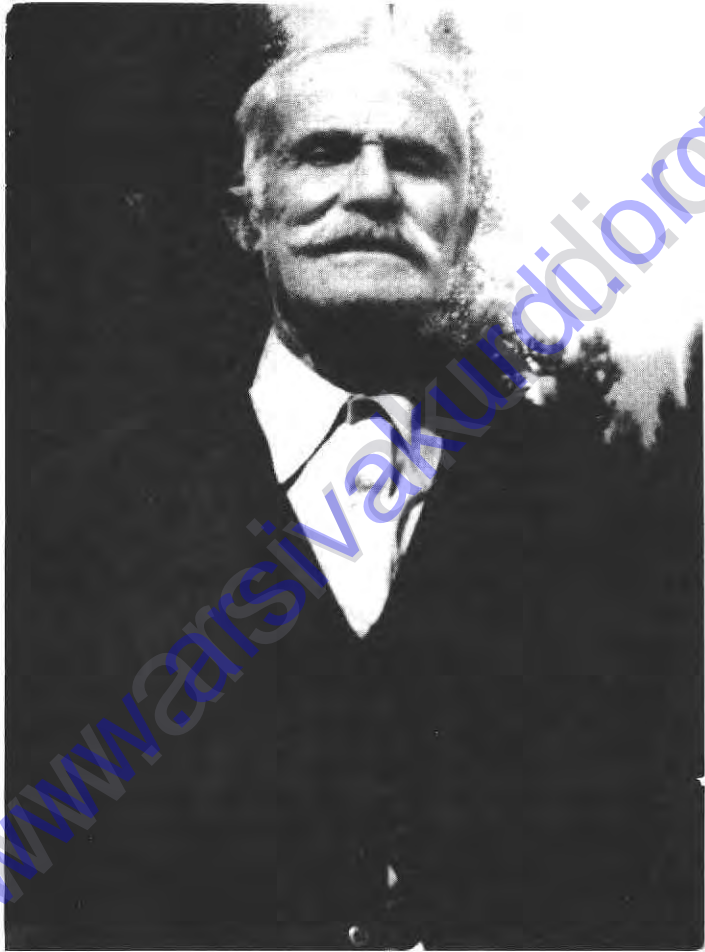
Xidî mamê Îsê
Li girê şavan
Apê me yê neheqiyê bû
Li ber duwaran
Bêkesî û belengaziyê çû...
Di sala 1914 an de
Tev kuştina Filehan de
Apê Xid du salî ye
Kurê Îsê
Û ji dayikeke fileh bûye
Ewqas dizanim ku Xid kî ye

Pê diêşim ew tufana ku bi serê wan ve hatiye
" Hemu malbat
Pez û dewar
Tev tê kuştin
Mal talan
Gund wêran dibe..."

Bapîrê min ji leşkerîyê firar e
Digot " Dema ku berfa sor dibariya
Ango şerê Uris û Osmanîya de..."
Xwe we şartî, peya û bi gavan
Tî û birçî bi revê mehan
Heya ku tê li girê şavan
Dinêre ku
Her der xopan e
Pez û dewar
Jin û mêr
Tev hatine kuştin
Bi guleyên topan
Tizbîhekî lûl dibîne
Ji destê meyitekî kal distîne
Zarokekî jîyîn dibîne
Hembêz dike bi xwe re tîne
Navê wî Xidir datîne...

Dema ku ez bi apê Xidir re
Axafti bûbûm hê rîspî
Û li ser pîyan bû
Min got wî
"Ma tu di serhildana Dêrsimê de
çend salî bûyî ? "
Ez bîst û pênc salî bûm
Baş tê bîra min
Dema benderan bû
Min bi pişt gûnî dikişand

Na, xêr !
 Ez li newala zizaqê bûm
 Û çî bibînim !
 Ew ê hin tiştên ecêp hilkişin
 Ji darê Lilik û gûjikan, gelek balkêş in
 Mîn xwe bi xwe re got
 " Ew hirç in çî ne ? "
 Dûre ez bêdeng nêzî wan bûm
 Mîn lê nêri ku
 Ew in, ew leşker in
 Wê demê xeyalê dê û bavê min
 Hat û çu ber bi çavên min
 Mîn çend êstir ji dil barand
 Û bi lez şunde hatim gund
 Çûm ba apê Elî
 Mîn hal û mecal got wî
 Apê Elî ango bapîrê te
 Kalekî patî bû
 Gelek rê û çalakî dîtîbû
 Kûr bi kûr raman kir
 Û gote min
 " Xidê min
 ma wan xinzîran tu dîtî ? "
 - Na mamo !
 Û dom dikir
 " Teşqe meke
 Ez ê herim ba Dilo Begê
 Tu jî zû here cem Keko û Memê
 Çêtir e, hemû piştîmêran bicivînin vê demê..."

*****

Di wê rojê piştî nivro
 Mem û Keko û çend
 Piştîmêrên ewan pêxas
 Amoja Por, Zêt, Xec û Fat

www.dhammadownload.com

Hinek kes ji gundên din hatin
Apê Elî û Fatê jina wî
Dilo Beg bi hev re
Kirin yek şirove
Çûn ba leşkeran...
Em jî yên ku li nav gund man
Me xwe kar kir, amade bûn temam
Kokim, zaro, jin û nexweş
Tevî xwarin vexwarina wan
Girt bir cî kir li nav zinar û baxiran
Ew kevir vekolanên Filehan
Me jê ra digot " odê gawiran "
Xort, jin mêr tev man derveyî malan
Em ketin kontarê kort û çalan

* * * * *

Berî êvarê
Bi hustîxwar
Şûnde hatin
Bi kêrê vekolanê, dil bi sotin
Ji devê wan dernediket tu gotin
Dilo Begê li Apê Elî nêrî
Apê Elî bersîv da bi serî
Dû re go û got
" Ew hirç çaqal û keftar in
Segên Romiyê xwûnxwar in
Mirovên weş dîn û har in
Me xwestekê ewan pirs kir
Awirên ewan dit ku ne dost û yar in
Ewin ew dupîşk, koremar û neyar in"
Keko yê mala Qepan
Hêrs bû û axaft bi lepan
Go " Emê bi ser wan de herin "
Dilo Begê got " na merin

Emê haziriya xwe bikin
Bi şev dema xewê bikevin nav
Bi agir, bi xişt û pîjikên zirav "
Wê şevê nivşev
Jin-mêr yek bûn tev
Hawirdor li wan girtin
Keko û Apê Elî
Bi xişt û pîjikên zirav
Daketin newala Zizaqê
Nobetdarên ewan bê taqet hiştin
Û çek û rextên ewan rahiştin
Durre bi agir
Qêrîn û hawar
Dar û ber
Çûn li ser
Neyarên ker
Ewan çek û hacetên xwe
Cil û corên xwe
Cî hiştin bi qêrîn û revê
Ketin nav tarîya şevê
Winda bûn...

AMOJA POR Û BÛYERA PEPÛK Ê

Ew dem çî dem bû
Li ku derê bû
Çawa bûbû
Ma, kê dîtûbû
Ez nizanîm.
Xêr û guneh di stuyê wê
Ew serborî tê gotin hê...
"Keko û xwişka xwe
Di rojeke biharê
Derin çinina kelengan
Dibetilin heya êvarê

Herdu rûdinin teniştâ zinarê
Bi hevre parve dîkin
Kelengekî li wê derê
Paşê turikê xwe
Hildidin milê xwe
Derdikevin ser rê
Turik kun e
Tê de diweşin hemû keleng
Heya ku digihin malê
Dem dibe gelek dereng
Û turik vala dîkin ku
Nemaye tê de hebek keleng
Keko ji wê pirsî bi gef û dilekî teng
Li ser agir û tavê sond dixwe
Ew keçika spehî û çeleng
Dibê:
"Te xwar, xilas kir hemu kereng"
Keçik feqîr û bêçare
"Zikê min biqelêşe" dibê ji wî re
"Û lê binêre..."
Keko çav tarî û bê hiş
Zik de dike xar kêrê
Û lê dinêrî
Tê de ye ew kelengê ku
Li hev kirine par
Wê demê eşek dikeve dilê wî
Tê de lîf dide wekî mar
Keko bi hawar
Bi qêrîneke dîn û har
Dibê "Ya xwedê hawar"
"Min bike çukekî wisan ku
Ezê bigerim dîyar û diyar
Vê êşa dilê xwe bikim hawar
Li ser dar û ber
Zinar û lat û yar"

Riwayet dibe ku
Bi vê bergerînê
Keko dibe pepûk
Ew roj wa roj e
Her demê biharê
Ku kelengên taze tê ristînê
Pepukê mendebûr
Bi dengêki tehl û tûj
Pê şanîdanê meramê dilê xwe dîke
Û wisa bang dîke;
"Pepuk, pepuk !
Kê kuşt, min kûşt
Kê şuşt, min şuşt
Kê helanî min helanî..."

* * * * *

Di sala 1937 an de
Eşîra îzolî
Bi nezanîn mil dan
Bê çare û bi şerm serî hildan
Û ketin navşerekî germ û giran

* * * * *

Qeynî sêwî û bêkesan
Dixwazim bibêjim
Navê hinek mêrxasan
Keko yê mala Qepan
Memê birayê wî
Piştî xwarziyê wan
Kurê Elî Hecî, Memê Reş
Keko dîkeve destê dijmin
Li Xarpêtê tê daleqandin
Mem direve bajarê Edenê
Çend salan bi zordarî
Bandoriyek didomîne
Xwarziyê wan Memê Reş
Li diji axa û bega serî hildide

Mixtarê Rîçikê Dilo
Welatparêzekî xîret e
Ew tên bîranîn
Ew tên zanîn

* * * * *

Yadê çav bi girî
Destên xwe li hewa vekir
Dest bi hewara dilê xwe kir
Go û got
"Ya ! Dizgun, ya Kurêş
Ya rebê li ser kelek û gemiyan
Tu mîhrîvan î
Ya Elîyê dilovan
Ma tu me nabînî
Em tî birçî û tazî ne
Ji me re ne xem û kul e
Em bindest in
Bêxwedî ne
Bêkes in li ber dîwaran
Bawermendê herî delal ya Xwedê ne
Ma ev çî hal e em tê de ne
Îro perçek ji can û rihê min çû
Qîza min şêr û şîrîn bû
Dest hinekirî
Mîna gula vekirî bû...

* * * * *

Keko rastî dadê hatibû
Dîtîbû ku
Xanga wî ya delal
Dirêj bûye li nav xwina zelal

Keko kor. ker û lal
Dest û piyên wî leriziya
Dev û rûyê wi zer bû
Bi axîneke xiske, xisk
Sitranek ji dilê wî der bû
Got û got
"herê lê kewê
Kewa min î gozelê
Rind î delal î
Tu çima naxwînî
Kûr dinalî ji wî dilî
Xwina te ya sor e
Mina wê gul ê
Tu bêmirad î bilbil î
Ez ji te re bûme pepûk
Dadê bê per û bask
Li dor te tê û dere wek Hulfî "

* * * * *

Wan rojan
Zordestî - bênamusî
Neheqî - bêbextî
Kuştin û talan
Dijwar bûbû...

* * * * *

Keko ji rojan rojekê
Pênc leşker
Di nav avê
Germikê Baxxwînê de girt
Tifing rast girt
Û jê pirs kird

"Heywan lawên heywan
Niha di destê min de ye dewran
Ka bibêjin ji we kê kuşt ewa heyran"
Leşkerekî bersiv da
"Lo dîne har
Ma, kîjan qîz e ewa heyran?"
Şîrqînek ji tîfingê hat
Şîrqîneke din
Şîrqînek li pêy hev
Nema xilasbûn û rev
Ava germikê baxxwinê
Bû gola xwinê...

* * * * *

Tê gotin
Paşê Keko
Nêzikî bîst piştîmêr civandin hev
Şevêkê avêtin ser qereqolekê tev
Yek jîndarek sax nehiştin
Hinek mikurvan û axa jî kuştin
Malê wan talan kirin
Û yên tunebîre birin

* * * * *

Li ser çiyayên Munzur
Di şikeftê de
Jineke porspî
Kevir û kuç civandin hev
Ji bo şerkerên nemir
Miqabîlî gîrgîrê - tanq û topê
Di dest te kevir şer dikir wê şopê
Êdi bûbû banga sibê
Ma, tu nabê,
Hawirdor li ewan tê girtin

Û ew bûyer wisa tê gotin
"Nabe teslîmîyet
Nabe xwe firotin
Ma, yên ku dixwazin teslim bin
Xwe bi erzanî bifiroş in hene ?"
Du qîzên dehûdu salî
Tirsîyan û gotin bi serî badanê
" Dadê qurban em xwe ranagirin lêdanê
Bona ku nekevin ber lepên dijmin
Destê wan girt, heya latê zinaran anî
Bi hev re gotin;
"Va dar e
Va kevîr e
Bibe şahidê me
Û ewe gotarê me
Bimre Romî yî bextkavil
Her bijî Kurdistan...œ"
Destên hev girtin
Xwe berjêr avêtin...

* * * * *

Dêrsim ket
Ezman mij û duman
Bi qêrîn, hawar û eman
Derdekî giran
Li ser derdan û bê derman
Dêrsim ket !
Dar û daristan
Bax û bostan
Gul û gulistan şewitî
Jindarek ji nav de nefilitî

* * * * *

Bi awayekî din
Hawirdorê mala dilo girtin
Dilo berxwe da
Laşê çend xwinmêjan danî erdê
Guleyên wî xilas bûn, neman
Bi xençerê jina xwe kuşt û can da
Dijmin zora wî bir
Mala vî talan kir
Û agir berda
Di wê nişkê de
Qîza dilo ya heşt salî
Hilkişiya çû ser xanî
Destên xwe rakir li banî
Di navîna xwe da axînek anî
Go û got:
"Wey li min dayê
Wey li min bavo !"
Bala serleşker kişand
Wi werîsek vij xist şand
Û gote wê
"Ka vî werisî pêbigre
Emê te ya ji nav agir derxînin"
Qîzik di nav agir de kizirî û hat sotin
Ji ber wahş û hovîtiya leşkeran
Wê bi pîrozî xwe da agirê har
Û ewa pêhati wî serleşkerî re
Bû gunehekî tuj î bar
Dilê wî hinavê wî xwar
Û da ber serê xwe çardexwar
Ji xwe bi xwe re got
"Em hov in ,ne xweş mirovin
Ku eva ji bo felatiya xwa
Nehat û da ber agir canê xwe..."

* * * * *

Keko li ser çokan ket û
Runişt kêleka avê
Herdu çavên xwe kuta neynika navê
Raman kir û
Ber bi çavên wî de hat û çû
Xeyalên dê û bavê
Ne dizanîbû, kî ma, kî mir
Dev bi sitrana xwe kir
"Dêrsim di navberê çar çiyân
Hate qelandin kizirî hemû jiyân
Mirov bi hesret û bi evîn nebiya
Bila tî, birçî û tazî bişewitiya

Rêya ava Munzur xwînî û kûr e
Rêya Amed girtiye û dûr e
Dost kê mî in dijmin har e
Hawar ! ware, bira Rizo ware!

Îro Dêrsim ket ruhê min çû
Dest hinekirî min a bûkekê bû..."
Ev sitran nîvçe ye
Nizanim çî wext bû
Tê gotin;
" Keko xistin kemîne
Ser û çavên wî teqandin
Piştî daleqandin
Jê têr nebûn
Serî jêkirin
Bona diravkariyê gemar birin,
Kuşê û kuşê gerandin..."

* * * * *

Pismamê Keko Elî Hecî
Dema ku dît şhadeta wî
Serê xwe hejand û bi kelagîrî
Go û got;
"Dijmin bi xwinê nema têr e
Keko mêrxas e, ciwanmêr e
Lê belê
'Berxê nêr jî bo kêr e'
Paşê Elî Hecî hilkişiya girê Şavan
Ber ziyaretê Kalêspî rûnişt
Berê xwe da Duzgûn û agir vêxist
Bi hêstirên çavan dengê xwe ber ba xist
Go û got;

" Hêvîya min jî we ziyaretan nema
Êdî min xwe sipart agir û tavê niha"
Û bi xîske, xîskê dest avêt guhê xwe
Ji kezebê kûr lorand ew sitrana xwe
"Were Xalo, were
Qehwekê vexwe bi dilê xwe here
Zaroyên min guneh in, hûr in
Li halê wan binêrin
Rîya Amed, Palu jî me dûr in
Were Şex Seidê kal were
Qehwekê li ba me vexwe bi dilê xwe here

Lê dijmin çiqas bêbext e
Daxwaziya me çek û rext e
Ger Dêrsim felat bibe
Amed jî me re paytext e

Were bira Rizo were
Dijmin how û har e
Em hikmê Romê qeblu nakin

Dewletekê sazûman bikin
Bi xençerê kurd ji xwe re

Îro Kurdistan talan û wêran
Warê Elişêr şerkerê şêran
Bila dijmin bibîne şerê mêran
Were Elişêrê min were
Qehwek vexwe bi dilê xwe here..."

* * * * *

Memê Reş ê yekemîn
Mem xwarziyê Elî Hecî
Birayê Kekoyê Qepan e
Gelek rojan
Gelek caran
Ketiye nav şerê giran
Mem êriş dike wek guran
Datîne ser qereqolan mîna şêran
Roviyekî fêlbaz e
Cambaz e
Qandî xezalekê bi lez e, dibeze...

Piştî serhildana Dêrsimê
Tê li Edenê, Qeleqapiyê sitar dibe
Ji berî Cumaliyê zirav (Ince Cumali)
Peyagirê Edenê ye
Gelek axa û began
Xeracê distîne
Ji dewlemendan digrî
Dide destê feqîr û belengazan
Bavê sêwî û bindestan
Neyarê xêrnexwazan...

Mem
Bi qelaşiyê û bêbextiyê tê kuştin
Berî ku hê nehatiye kuştin
Ji piştîmêrên xwe re halo dibêje
" Ne ba
Ne baran
Bi me nikare
Nikare di wê hesreta jînê
Yê ku dilê me de ye
Bikuje û bike wêran..."

XAL Û XARZÎ

Wan deşt û geliyande wek teyrê Baz-i
Di bin honikhayî û siya darê mazi
Ketin xewe ke giran xal û xarzi
Rut û repal, ti û birçi, neçar û tazi

piştî baranê, xak bi bihna zemburê
Xum û xuma avê wek dengê bilurê
êdi xemd û xeyal bubû nanê tendurê
Daxwez ew bû, dengê Elişêr bi temburê

Koko û Memê duemin hawirdor nanêrin
Xeweke kûr de çiya bi çiya digerin
Bona aşiti û azadi yê dixwezin bifirin
Bê çeng û perin, ma bi ku ve herin!

* * * * *

Memê Reş ê duwemîn
Xwarziyê Memê yekemîn û Keko
Kurê Elî Hecî
Û bavê min e

Memê reş dengbêj e
Temburvan e
Li dijî axa û began e
Dem zivistan e
Demê nêçîrê ye
Ji bo axa, beg û pîr
Xulamên wan
Derdikevin nêçîrê
Nêçîra kewan
Ordegan
Pezkowiyan
Gur û roviyan
Memê Reş
Ji bo çend tazî - birçî
Û sêwiyan
Derdikeve nêçîra
Dik - mirîşk
Berx û miyan
Yên wan kedxwaran hemûyan...

Rojekê axa û beg
Ew pevxebatkarên seg
Rûn û toraqê
Hêk û qeliyê
Pêşkêşî leşkeran dikin
Bona ku ew Memê bigrin
Tade lê bikin
Di zevîyê de Memê digrin
Li darê gêrê ve girê didin
Bi şivên ter lêdidin
Piştîre ava keli
Li ser çavên wî de berdidin
Çawekî wi kor dikin
û bi hespê ve girê didin
Ber bi malê rê dikin

Êdî ji Memê Reş re
Dibêjin Memê Kor
Mem sitemkar e
Dîn û har e
Kevir, kuç û ristim di dest de
Ber deriyê axa û began tê û dere
Mem zeviyê wan
Bax û bostanê wan
Tev dar û ber û heywan
Dide ber bi agir
Yên wan hirç û howan
Û bazdide çiyar

Sala 1960 an
Bi zorkariya metingehkaran
Began û axan
Ji Dêrsimê koçewar dibe
Tê Xarpêtê gel Bahri Turgut
Xwe bergerîne û dibê
"Pênc zaroyên min hene
Ez ketime bextê te
Rêyeke, arikariyek bide me..."
Bahri Turgut yekî hemdem e
Wê demê arikariyek dide me
Emê disa vegerin bûyerên Memê me !
Apê Xid digot me
Ewa helbesta Memê me
Ji bo we
" Ey ! hawar !
Disan li ser rê me
Bendewarê kê me
Gelo, ez kî me / çi me
Bo çi belengaz bêxwedî me ?

œœœœœœœœœœ

Ez di halê xwe de yek Ferhad im
Kor Memedê lawê Karduk û Med im
Tovê Dêrsimê
Gula Barzan
Û fêkiyên Mahabad im
Min rindî - başî
Û şahî - nenasî
Di şikeft û çiyayên Dêrsimê de
Tî bircî û tazî
Bi kêrê
Bi kevir
Û bi xwîne
Têkve bir zora qurşunê...

Nêçîrvanên serî
Digerîyan derî û derî
Min dît laşê Elîşêrî
Û gelek ciwanmêrî
Hiştî bûn bê serî
Bend xistin hustîyê mirovan
Hemî bi hevre girêdan
Dîl û bende kirin weke hovan
Li ser de jî êşkence û lêdan
Xwe bi zêran firot eşîretan
Paşê dijmin ew jî kutan
Ahê kesî, ji tu kesî re namînin
Romî -wehş - hov û dev tiji xwîn in
Em hesret û bê war hiştin,ew ji bibinin..
Pêşerojê şer rabin tola me bihewinin..

* * * * *

Tê bira min
Dema ku ez zaro bûm
Çûm diziyê tirî û hirmiyên meta Por
Wê ez di nava rez de girtim
Dest ta kevir û ristim
Ez dam ber xwe
Min bazda bi lez hatim mal
Min xwe da piştâ dapîra Fat
Amoja Por jî pey min re hat
Got û got
"Ka ew Roviye sor li ku ye?
Dapîrê got
" Lê dêlê derdê te çî ye ?"
" Rez û hirmiyên min xira bûye "
" Ma tu nizanî ew zaro ye "
" Serê xwe bixwe mîna Qariyê ye "
" Şerm e Porê ji te ra
Ji bona çend hirmiyân
Ewa çî qare, qarî ye "
Amoja Por hêrs ket û çû
Min ji dapîra xwe pirs kir
" Ma, ew çî çavtengî û temayî ye "
Got
" Kurê min me di tevkuştina Dêrsimê de
Gelek neçarî dîtîye "

œœœœœœGELEK ROJ BÎHURIN

Rojekê ez çûm nowê berx û karan
Ewrekî tarî hat li tev baran
Min go "ew çî ye"
Dadê got
" Ew, ewe daweta rovî û guran
Tu dê baş biçêrnî berx û karan

Şivan ew e ku nekeve leyîztikê tu caran

Şivan xapok heye, naxirê dide guran "

Min go

" Ma çitorê ye ew şivan xapok ?"

Go

" Têyreke bi şivan dileyîze mîna gok

Ew têyr pevxeatkarê guran e

Û neyarê şivanan e "

Wê demê

Tirêja keskesor derket

Wek xet li ezmanan

Piştî çiyar ve daket

Min got

" Ew çî ye ?"

"Ew pirê Zerdeşt e "

Min go

" Ma, Zerdeşt kî ye ?"

Got,

" Zerdeşt yekî rîspî

Rîspiyeki qenc û rind

Mîna tîrêja keskesor

Li ser bajar û gund

Di tarîya şevê de

Ronahiya hîvê ya find

Germiya dilê mirovan

Agir û pête

Şahî û serfirazî ye

Dermandarê saxî û jînê

Tavê yê dinê

Ew e ecdadê Karduk û Ariyan "

Cigerxwinê zana û pispor dibê

" Divê, em dest bidin hev

Xebat bikin roj û şev "

çend hezar sale ser me giran bû ew xew

Dijmin naxwaze em bên ba hev

Zerdeşt dibê
"Xwendin û Pêşketin
Û zanistiyê çênabe rev
Huner û marîfet e tev."
Zerdeşt dibê
" Ji xirabiyê, xirabî
Ji qencyê, qencî dibê
Dawîyê qencî serfiraz bibe..."

* * * * *

Ez dixwazim bibêjim li vir
Navê wan şerkerên nemir
Xidî Mamê Îse
Pesnê mirovekî dikir
(Kîrîvê îwî s/ an jî Îvis)
Îwês yeki Fileh-bû
Dengbêj û şerkerekî xîret bû
Dostekî dilgerm û zana bû
Îwês di sitranek xwe de wisa digot
" Eşîran li me xiyaret kirin
Ji bo Dêrsimê arîkarî nehate kirin
Ema, nayê bîrkin îro zora me birin
Rojekî weji mina Filehan tev qirkin
Werin ji xiyaretê dûrkevin, dûr herin.
û Apê Xid domdikir,
Rojekê jin û bukên kurdhez
Ji vî re dikin qelîyê berxan û pez
Û ji bo şerkerê nemir Hesê Gewê
Dipêjin nanê tewê
Ji bo min jî ma nan û pîvaz
Awirên min tahl bû
Bona ku qelî û nenê tewê bû daxwaz "
Amojina Zêt got
" Belê rast e

Wan rojên teng û tarî
Me li ser Xidê kir serewde
Bo ku li malê runiştibû wek ga
Me digot 'Wisa para te nabe bil ka ! "
Apê Xid çavçilûsî û diqarê
Radihêjî duxê bêrê
Û konê kêrê
Derdikeve li ser rê
Riya çîyan
Riya parastina gundiyan
Ji bo xilasiya neçar û sîwiyan
Asê dibe
Rojekê
Li serê çîyayekê
Rastberê Hesê Gewê tê
Xwe davê destên wî
Ew jî tê devrûyên wî
Nişkê de
Ji bo pirskirina pergal û xatir
Gelek mirov mîna rovî
Derdikevin li nav devî
Xid fam dike ku
Ew in ew piştîmêrên wî
Mam Xid ecêp dimîne
Dema ku di rex wî
Jin û qîzan jî dibîne
Ji kêfxweşiyê dikene
Dibê
"Çi karê wan heye li vî enî? "
Hesê Gewê tuncik dide xwe û rûdinî
Dibê
" Xidê min çavên te ronî
Bi vî awayî emê axa xwe xilas bikin
Ji destê dijminê xwînî

Xidê min ma tu dizanî
Her kî ku tilîya xwe li çavê me xînî
Baştir bizanibe ku, nikare çavên me derxine
Ka, bibêje te jî, ji bo me çi anî? "
Apê Xid digot ecêp mam
Di çok û juniyên min de nema qam
Û min fêdî kir
Gelek berxwe ketim û got
" Xwina min jî, ji xwina we ne zelaltir e
Li ser rîya me tijî evraz û tir e
Ez ê bibim rê hewal ji we re
Bila xwina min ji birijî
Li ser xakî welat
Ji bo felat..."
Wê şevê
Di şikeftêkî de
Bi hev re
Parve kirin qelî nanê tewê
Heya sibê li ber nowê ma Hesê Gewê
Û şerkerên nemir bi hev re ketin xewê
Heya berbanga sibê
Bi xêr û parastina Hesê Gewê

* * * * *

Wan rojan çiya bi çiya digerîyan
Serma - nexweşî nêrbûnê dest pê kiribû
Zikê xwe têr dikirin bi giya û berûyan
Ji bona ewan şerkerên nemir
Êdî xemd û xeyal bûbû
Xwerina qelî û nanê tewê
Mîna sitraneke tijî xem û kul
Ji ewan qetiyabû Hesê Gewê
Bûbû êstirê çavan
Mîna stêrikekê

Daketina wî xewê şevan
Di şikeftan de, bin zinaran de
Di nav gelî û zozanan de
Riste û misreyên sitranan de
Li ser zimanê dê û bavan
Dihat ziman ji bo xort û qîzên ciwan
Ewe " Dimire û zindî ye Pîr Sultan "
Wisa dihat lorandinê ew destan
" Herê lê hayê, hayê
Li min dinyayê
Bibêjin ji min re
Gelî der û cînanan
Der û deştan
Der û devîyan
Ji bo çi Hesê min nayê
Dem bihar e
Were lê Were lê
Çiyân berf dihelê
Destên xwe di destên min de lê
Ez ne xort im
Dilê min ji te dihelê
Herê lê hayê hayê
Ax ! li min diyayê
Dijmin em xwarin
Ji bo çi Hesê min nayê...
Ji bo çi mêrxasê min nayê "

* * * * *

Yên bakî mayî
Xwe dabûn çiyân
Çiyayên bilind li banî
Çiyayên ku hulfî û baz hêlîna xwe datinî
Û dema ku balafirên romî
Ji asumanan agir dibarînî
Qîzeka deh û pênc salî

Bi kevîrê qanîkê, serê pîlot diteqînî
Balafir nizm dibî
Li ser zinaran
Dadikevî
Bi teq û reqînî...

* * * * *

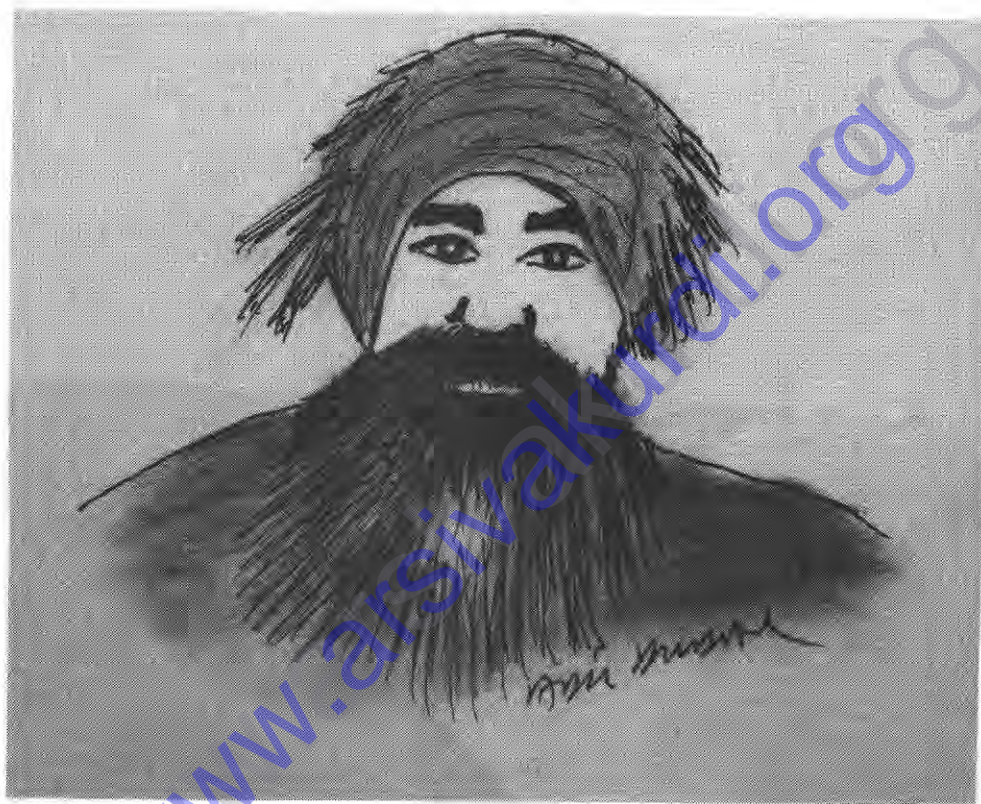
" Her evin bedela gulekê ye
Û her gul evînê tine ziman "
Xort û qizekê destên xwe dan hev
Yek nêrkew bû, ya di jî kew
Xwe saprtin şikeftêkê tew
Kewê got
" Çavên min giran bûn ji xewê "
Bi dilekî şewitî lê vegerand nêrkewê
" Ez ê bigerim xwarinê dû re em ê razên bi nowê "
Û vî kewa xwe cî hişt li wê
Derket gera xwarin û nêçîrê
Her der bi berfê hatî bû xemilandinê
Wê demê wisa giran - biha bûbû ku
Gîyayekî hêşin nedida hemû malê dinê
Berfînek dît û dest dirêj kir berfînê
Berfînê hawar kir û got
" Hey wax ! li minê "
Nêrkewê got
"Çare nîn e em ketin minna nêrbûnê "
Bi dilekî xemgînî
Çavên bigin
Got berfînê,
" Here li ser ziyareta Duzgunê
Sond bixwe li ser agir
Tuê bibînî hinek heval û hogir
Yên asê û herî peyagir
Û dema ku

Tu jî, ji wan cuda bûyî
Bi keder û xem nebe
Ba te çî tiştên xweş hene
Ewan tiştan dostên xwe de "
Nêrkewê got
" Ez evîndar im ji yekê hez dikim "
Got berfînê
" Dilê xwe bide "
Tê gotin riwayet ew e
" Bi navê qencî û ronahiyê
Vî bawerî da Zerdeşt
Û sond xwar li ser çiya û deşt
Rêhewal gîhan hev kete para wî goşt
Ji sedem evîn û hezkirinê
Berfînê şanî vî dabû ew geşt "

* * * * *

" Ax ! mala minê
Xwelî li serê minê "
Got Hemê Dêrsimî
" Di newala Qutiyê de
Bi hezaran şerkerên çeleng
Tev kuştin, qirkirin
Ew laşên zaroyan
Jin û mêran
Yên tev birîn bi gulle û kêran
Avê de diçûn
Xwe li hev dipêçan
Yên birîndar
Serî hatî bû jêkirin
Hûrê jinên avis
Hatibû vekirin
Û ew zaroyên ku ji ber dê dikirin
Ji serê xişt û pîjikan ve dikirin..."

* * * * *

Apê Ehmed

Yan jî Hemê Dêrsimî

Hê ku ez bûbûm mîvanê wî

Min got

" Ez şoreşger im "

Sedem ez xwe şîrîn bikim ba wî

Bi çavekî jar li min nêrî

Huş bû yek muyê wî nelivî

Bi gopalê xwe erdê xêzik çêkir

Kûr bi kûr raman kir

Bêdengiyekê gotinê min bir

Durre riyê xwe yê spî mist da

Û dest bi gotinên xwe kir

Go û got

" Kurê min ! di nanê me de xwê tune "

Ma, tu dizanî şoreşgerî û welatpirêzî çi ye

Seyid Rizo, Elîşer û Baytar Nurî kî ye ? "

Min got

" Bellê min di derheqê de gelek xwendiyê "

Go

" Ji te re mîsalek bibêjim

Demekê ne dûr

Çend leşkerên romî

Yekî ji me digirin

Bi lédana ço û kevîran

Serî û çavên wî digurin

Ew tim û tim dibêjî

" Ax ! piştî min "

Leşker jê natirsin

Jî wî dipirsin

" Malxirabo me serê te hûr kir

Ji bo çi tu dibêjî 'piştî min'

Kurd lê verdigerîne û dibê

Heke pišta min hebûna
Ma, we dikarî li serê min dana ' "
Yekî kal got
" Ew bûyer ne wisa ye
Dema dijmin li wî dide
Ew dibê
" Min hûn sipartîn Xwedê "
Hemê Dêrsimî got
" Welê an jî hanê
Pêwist nîn e her tişt
Bibe hewale jorê li banî...
Min ji we re
Misalek ji rastiyê anî "
Wê demê
Dest bi axaftinê kir Apê Welî
Got
" Min bi çavên xwe di
Miqabilî pênc laşkeran
Qemerê Şadî
Gulleyên wî neman
Bi kevir û xweliyê berxwe dida
Leşker nediwêriyan li ser wî de
Çend rojan şûnde hate girtin
Dest û piyên wî girêdan
Bi êşkence û lêdan,
Min bi lezê piştîmêr li hev gîhandin
Bû toz û dûman hemû meydan
Me tev ew kuştin, serde jî du şehid dan
Û ez brîndar ketim
Me meytên xwe hilanî
Li ber balgiyê ewan kevir danî
Û me berê xwe da gomê
Gomekî xopan û vala bû
Ji sedem tî û birçî bûnê
Rêhevlekî got

" Ezê herim "

Wê demê di navbera me da dubendî çêbû

Me kir ne kir ew ji me cê bû

Wê şevê xew neket çavên min

Û min raman dikir

" Gelo ecep çi bû ?"

Di wê gavê min guhê xwe da ser

Deriyê derva û qulikê derî de nêrî ku

Çend leşker tên ji hember ve

Min hevalên xwe rakirin

Ji xewa şêrîn şiyar kirin

Nivînên wan tijî ka kirin

Ew ka bi gazê av kir

U lihêf serve kir

U me xwe da pişt derê malê

Dema ku ew hêdî hêdî

Ketin hundurê malê

Çekên destê xwe bi hev re lax kirin

U bi singo ew nivînên me nîze kirin

Ci de agirekî dîn û har pêket

Me xwe avêt derve û derî li ser wan girt

Qerîn û hawar ji wan ket

Xanî tev şewitî, yek ji wan sax derneket

Em wê şevê bi lezê

Tî, birçî û bi bezê

Ketin nava mêvên rezê

Hevalekê got " tirî "

Bi çavekî girt

Yekî din got "mirov bixwe tiri
Ewê namirî "
Mirin li nêzikê me digeriya
Bêçare,
Me zikê xwe têr dikir bi çilo û beriya
Me hê tu tişt nedît
Çi dît ewan dît
Ho gidî felek
Em sax man ew bûn şehit..."

* * * * *

Ew ewrên tarî û giran
Bi ser me ve hatin
Şewitiya her der dil bû sotin
êş û jana Dêrsimê xilas nabe
Tenê bi gotin...

* * * * *

Li gundê Orsê
Kirivê Dursê
Hesê Dirêj
Got
"œœœxwezî bila dijminjî werin
em mîvanperwer in
Rastî û durustî
Qencî û rindiyê digerin
Ma xwasteka te çi ye
Ka bibêj emê guhdar in "
Û qutiya titûnê dirêjî min kir
Ji cihê xwe rabû, çû pencere vekir
Destê xwe ba kir
Û bang kir
Got Hesê Dirêj
" Mistoo ! "

Ewê derve ku navê xwe Misto ye
Got
" Çi ye heyran bibêj "
Kenî û got Hesê Dirêj
" Ma tu dizanî wayî rex min kî ye ?"
Got
" Ma ez çi dizanim kî, kî ye "
Hesê Dirêj got
" Ew Qopo ye "
Mistê got
" Ma tu bi min dikenî
Te, ew navê rûmet ji bo çi bîranî "
Hesê Dirêj got û kenî
" Kero, kerê bêfam
Em ji devrîmciyan re "şoreşger"
Dibêjin Qopo, ma, tu nizanî "
Û carekî din
Hesê Dirêj û Misto
Bi hev re yekdevî kenîyan
Min ji wan pirs kir
" Ma, ew qopo kî ye, çi ye ? "
Misto kete hundir
Got
" Mawxêrdî " û domkir
" Hesê Dirêj baş dizane bi van çirokan
Dema ku navê wan mîrxasan bêziman
Pêwist e ku xew nekeve çavên zarokan "
Hesê Dirêj bi kuxikê gewriya xwe pakir
Dest bi serboriya Qopo kir
" Tev xopan di şewitiya gom û gund
Bê deng mabû şalûl, ser me dixwand kund
Ew Qopo yi mîrxas, zilamekî genc û rind
Rojekê deşt û zozanan derbas bû
Mina bayê sehera sibê hilkişiya serê çîyan

Yên ku di rex vî de ne çûyî bûyan
Çermê wana dihat gurandinê mîna mihan
Yên din raçav bûn, hinek jî wan
Hatîn girtinê, bê dadi hatin kuştin
Ji bo Qopo yek rê û yek tixub hebû
Teslîmîyet an jî berxwedan
Li berxwe da teslîm nebû
Di wê demê de ji rêhevalên xwe re wisa gotibû
" Pêywîst e ku êdî hemû şiyar bin
Bişikînin nîrê zordestiyê
Li hespê aşitiyê siwar bin
Êdî bes e kêr gihaye hestî
Bimre kolefî û bindestî
'Berxwedan jîyan e' ewe rastî
Em ê dest xwe xînin
Azadî, aşitî û dostî..."

* * * * *

Tê gotin
Ewan rojan
Di nala Laçê
Di nala Qutiyê
Mîratê
Çor ketiyê
Bi cendegan
Bi xwinê
Xum û xûm e dixwûnî
Û jor li banî
Gire gira balafiran
Di ser de agir dibarînî...
Tê gotin
Ava Munzur sor û reş bûbû
Yek xwin û
Yê din porên jinan tê de diçû
Ew porên dirêj

Mîna pelên darê
Ketibû nava xwîn û avê
Dibiriqîya dema ku lê dida tavê
Xwe li hev dipêçan
Laş û cendegan
Avê de diçûn wek şinordegan
Tê gotin
Xwinê dagirt hemû kort û çalan
Ber bi jana wan
Dar dihejiyan heya rîçalan
Jinên zikgiran laçê bûn li devîyan
Zaroyên şîrmij hatin kuştin li ber çavên dêyan
Yek ji wan
Zana û dilovan
Bi çavên xwe dît
Ew bûyerên han
Û got
" Her heyî yê ku dixwaze bijî
Ew ê pevçinin"
Ew Beytar Nurfî Dêrsîmî ye
Xelk û alem dizanî Ew kî ye
Li ser axa mezin û rûmet şa bû
Li gel Elîşêr û Sey Rizo asê û dijrabêr bûbû..."

HÎNEK BÛYERÊN DÎN JÎ HATÎN GOTÎNÊ

Heci
Bavê bapîrê min bû
1925 ê de nefî bû
Heya Bursayê tê şandin û
Tu kes pê nîzane ku
Hate kuştinê an jî wînda bû !...
Elî Heci
Sed û pênc salan
Temenê xwe domand
Li ser dert û kulên welat
Dil bi keser pir caran lorand

Û qala serpêhatiyên xwe dikir
Digot
" Min heye gelek raman û fikir
Lê belê mafê me xenîmî wan be
Romîyan zora me bir, welatê me talan kir
Ji sedem bindestîya me, me xwe fêrî
Xwendin û nivîsandinê nekir "
Em neviyên wî bêxêr in
Bona ku ew dîtîn û ramanên wî berhev nekir
Elîyê Hecî jî mîna bavê xwe Hecî
Koçewar bû li xerîbiyê mir
Dildizîya sed û pênc salan bi xwe re bir
Di sala 1982 an de li bajarê Îzmitê
Li gundê Kose çû heqîya xwe
Ji sedem kurdbûyin û
Bawerîya Alewîyan
Melle gote gundiyan
"Ew gawir e" û
Quran li ser wi nexwend...

* * * * *

Welîyê kelêşan
Êsir dikeve û nizam çawa direve
Ta ! di Emerîkayê ve derdikeve
Dibên bîst sal şûnda
Pişt tîjî zêr vegeyîya
Ew xapandin zêr ji dest girtin
Tî û birçî mir li ber derîyan...

* * * * *

Kurê Qepê
Bîrayê Keko û Memê
Husî Qepan
Sîxurê bîrayê xwe
Da ber xençerê
Tola xwe girt bi kêrê

Romiyan deh û heft sal ceza da
Û ew di girtîgeha Xarpêtê de ma...

* * * * *

Mala Hêmedan
Mala axê
Û hinek tirşikxwerên wan
Bûbûn tevxebatdarên neyaran...

* * * * *

Welî Xakî
Axayekî ser axan bû
Destê Diyap Axa yê rastê bû
Xanedaniya wî ji sîxuriyê bû
Ew têkiliyên han
Gundiyan ne dizaniya
Dema ku emrê wî têr bû
Hinek gundiyan nezan
Mayîte wî ta ! Li Ertxanê
Anîn Riçikê helanîn
Li pêy cenaze hezar mirov civandibûn hev
Dibêjin
" Ristî Hesêqilan aciz bû
Heya dawiyê radyo vekir "
Û digot
" Têw ! têw ! "
Û gotina xwe wisa dom dikir
" Ewa kuçikê li ber deriyê min
Ji wî çêtir e û xawên e
Wek wî ji eslê xwe re ne xayin e "

* * * * *

Bi sitranan dianî ziman Sey Welî
Hê şin û têkve çûyîne Husên û Elî
Eliheyder laleke sitranbêj bu

Nêrînên Hesênê Şekir bi helbestan
" Xwezî şuxulê xwe yê îroyîn mehêle ji bo sibê
Ew rewrewika jîyanê te kewaşe bibê
Di bin rewneqa têkoşîna Elewtiyê
Xilasbûn tune, zor û zilm hê bê

Pesndayîna Elî û Pîr Sultanê kilambêj
Axaftinên wan gelek mezin û stûr
Rexneyên wan gelek dijwar û tûj
Çend sed sal in, ew şûr nehat sûtin, nebû pîj

Baş bizanibe ku dixwazî tişteki çê
Serhildanê şer dest xistin, tişteki çêtir e ji çê
Ji bo têkoşeriyê derefşe Elî û Pîr Sultan hê
Bêdeng û bêzar man û perestin çenabê

Bizanibe ku, ji bo armanc û idealek
Şer û xebat pêwîst e û dijraberiyek
Roj dibuhurin 'Bi tirek, bi tembûrek '
Daxwezî ewe manîdar derbas be jîyanek."

BÛYERA SENEMXANÊ

Wê demê mala me li Edenê bû
Jinek hat li ba me mîvan bû
Navê wê Senemxan bû
Ew bûyer wisa çê bûbû

Te digot ma dilê wê bi mengênê
Bi axaftîna wê tê guvaştinê
Ji bo bavê xwe derketibû gera dinê
Nedizaniya ku wî çawa bibîne
Bapîrê min jê pirsî û got
Ma ew bi kû ve çû, kû ve hat ? "

Go " Ezê nizanim wisa rehet
Bibêjim te, çi bi serê me de hat "

Senemxanê êstirên çavan barand
Derd û kulên dilê xwe lorand
" Dijmin di ser me ve agir barand
Gelek kuştin, yên mayî derve şand

Wan rojan vala bûn hemû gund
Bextxîrakirî bû, bê peyman û sond
Heftêkî şûnde bavo dizî hat gund
Go " Ez ê herim, disan ser me xwend kund "

Imam Riza êstir ji çavan barand
Dert û kulên dilê xwe wisa lorand

"Em xistin Tirênê, awêtin serhev
Tirên ber bi rojhilat çû roj û şev
Em dan bin gazê fetisandin tev
Mîn xwe jê avêt, ew bû xilasbûn û rev

Mîn xwe sipart salan ger ez nemirim
Rojên teng zû dibhurin, divê şûnde werim
Xatirê we ezê herim, nizanim ku ve derim
Bi hesreta welat lal û kor im. "

Senemxanê êstirên çavên xwe barand
Dert û kulê dilê xwe lorand

" Mîn sîh sal bi rojên giran ve mît
Çi bikim, min ji bavê xwe ram nedît
Di yomê Dêrsimê de can da gelek egit
Bir û bawer im, hê ew dijî nebûye şehîd "

Senemxanê go " Min bihîstiyê
Li Ceyhanê rispiyek heye
Çawa ku tê gotin ew bavê me ye
Em ê herin ka çi xêr tê da heye
Gelek car çêbû çuyîn û hatin
" Ew camêr hevalê Imam Riza ye " digotin
Sedem ew e, carê xwin bi xwinê hatiye şuştin
Ewa Senemxan pînc e û diya wê hatiye kuştin

Mîn soz dabû Senemxanê
Ku binivîsinim vê meramê
Bila hemû dinê bê xwendinê
Çi dibe bila bibe
Rastî bê şanîdanê
Û zaro neyên xapandinê...

NURÎYÊ EGÎNÊ { * }

Nurîyê Egînê
Nalet li wî dev xwînî
Ew laşên mirovan
Yên miriyan, qîz, jin û zaroyan
Dide ber bi pîhînan
Dibê " Mîn ew tev gewer kirin "
Şa dibe û dikene mîna dînan
Guhê wan, pozê wan jê dike
Ji bo diravkariyê destê xayînan
Û dibîne ku leşker ji dûr ve tînin
Deh gundî û du jinan
Mawzerê xwe davê
Makîna giran dest xwe dixê wê gavê
Tirsa re leşker baz didin bi revê
Ew makîne lax dike li ser gundiyan
Li diyarê diwazdeh Imaman

Kes tune ku ji bo ewan ax ! bike
Nurîyê naletulah li ser laşên miriyan
Şarjorekî dinê lax dike
Berf û xwin tevlihev
Dibe lêhi ber ava newala spî diçe tev...

(*) B.Baykara/Dêrsim 38/2.cilt,rupele 118-119 Eğinli Nuri
(ew leşkerekê Romî ye,nivîskar di pirtukê xwede mîna qehremanekî pesnê wî dide..)

BÛYERA SEY HUSÊN

Li gel çend leşkeran
Asê bûye li çîyan
Gelek kes wî dinasin
Mîna şivanê pez û mihyan

Li ser girekî Munzur
Di rojêke payîzê de
Sey Husên bi xîzê xîzê
Xwe dide paş kevîrê reş
Li banî nizim dibe
Balafirekî reng beş

Husên bi qanîk kirinê
Li pîlot dixê derbekî mirinê
Balafir bêtewş dadikeve
Li ser zinarên bê dawî bi şiringînê

Dîsa rojê, ji rojêke havînê
Ew dijmin, dijmin wî dibînî
Ji bo xilasbûnê çare namînî
Sey Husên;
Gelek sinc û hej, qirş û qal tînî

BÛYERA AMOJA ZER

Amoja Zer

Çû ser

Ziyareta Bavmansur

Bo çend zaroyên bê qisûr û hûr

Bergeri ji Bavmansur

Tewarek jê girt

Ji bo xêr dîtîne

Û

Yoma wî bi xêr hatîne

Û ji ziyaretê xêr nedît

Seh kir ku

Li pişt gundê Iksorê

Di şikeftê de li wê derê

Xistine ber agir û gazê

Dused û çil û sê zaro

Dikizirîn tê de nayên derê

Dê, rebenê Amoja Zerê !

Bi qêrîn hawarê

Porê xwe diruçikîni

Xweliyê serê xwe dike û dibê

" Min gu li te kirê qederê ! "

Ew roj va roj e

Gel hîç yek gotîne bawer nake

Av raweste Romî zilm û tadeyê xwe dom dike

Newalên ku daneketin

Zozanên ku derneketin

Û xirabiya ku nekirin neman

* * * * *

Fewzî Çakmak
Li tevgerê nêrî
Abdullah Akdoğan
Kawilkirinê digêrî
Û wan rojan
Ji asumanan
Belavok dibarî
Bona ewlekari
Naverok wisa dibe diyari
" komara hikumetê we bi piyari
Û dilovanî
Dixwaze bigrî himbêza xwe
Û bextiyar bike
Hawirdor li we
Hatiye girtinê
Iteat bikin û teslîm bibin !"
Belavok dadikeve ber
Amoja Zer
Digirî û diçe şanî dide serleşker
Dibê;
" Min tune oxur - yazar
Ka hebûna dert nedibû hezar "
Serleşker lê vedigerîne bi zare zar
Dibê;
" Em mislimanên dilovan
Hûn asê bûne bin bandûra neyaran
Xwesteka me ew e
Hûn jî bijîn wek me bextiyaran
Û şarezeyî bê van diyaran "
Amoja Zer tiliya xwe gez dike û dibê
" Têw ! de qayê van keran "
Û serleşker dide ber kêran

Nizam bi çend derb û caran
Piştire êriş dike ser leşkeran
Li ber xwe dide wek şêran
Tê gulle kirin bi derbê giran
Dibê;
" Mislîmanên pîs û heram
Wekî Xizir dide
Çawa hûn disitînin gelek can "

* * * * *

10 Îlon 1937
Seîd Rizo
Diçe Erzinganê
Ji bona peymanê
Û tê girtinê
Her tişt ji gel tê veşartinê
Di radyo û rojnameyên romî de wisan tê gotinê
" Serokên tevgerê teslîm bûn
Peyagirên herî mezin hatin girtinê "
Yên ku tînin girtinê digirin
Çermên wan diguhurin...
Û gelek dîl bende jî
Tînin koçewarkirin.....

BÛYERA KULEK OSMAN

Osmanê Kulek
An jî Osmanê Laz
Nijdevanekî xedar e
Dest xwîniyekî har e
Pesnê wî nayê dayin
Yekî nalebar e !
Di pirtûkekê de wisan hatîye { * }
Eyûp Begê Ovacikê yê birêz

Dibê;
" Di nav fêkiyan de puç e gêraz
Mirovan de jî Laz ! "
Osmanê naletulah
Di serhildana Koçgîrî de
Tu jindarek sax ber neda
Şêrên Dêrsimê ew guwaşt di Erzinganê da
Romîyan ew xelas kir ji naw lepên wan da

BÛYERA ÎMAM RÎZA

Tiştên qenc
Rind û xirab
Bê can
Bi can
Ji heywan heya mirovên dilovan
Zêdetir ji kuştina mirovan
Di wê rojê tev kuştin ji bo diravan
Bi hukmê Abdullah Akdoğan
Gazî kirin hemû mirovan
Gotin,
" Dakevin jêr ji nişûvan
Yên ku teslim bibin
Emê bi navê azadî û aşitiyê
Piroz bikin ewan
Efû bikin heman "
Ax derdê sermayê
Nêrbûnê û nexweşiyê
Kes nizanî
Romîyên bextkawil
Ew xapandin

(*) Faik Bulut / belgelerle Dêrsim raporlari 1992. rupe1.204

Ber bi jêr anîn
Li hember ewan
Makînê giran danîn
Laxkir û lê reşandin
Mina lehiyê xwîn rijandin !
Imam Riza jê filitî
Ax û wax kir
Piştî xwe xar kir
Xwe avêt paş darê merxê
Canê xwe xilas kir
Dijmin laşên zaroyen wî
Li ser singo ve kir
Namusa wî qirêj kir
Xwe bi xwe go,
" Namusa herî mezin welat e "
Berneket !
Xwe sipart û ji quncên daran derneket...

BÛYERA ELÎYÊ MÎSTEFÊ

Li ser girê Zelê
Miqabilî ordiyê bi tenê
Nahêle dijmin ber bi gund bê
Kîjan serî ra dibê
Ew yeman lê didê
Serokleşker yên rex xwe re dibê
" Kî ye ev zalim kurê zaliman çi înad e
Sê roj in nahêle çavên me vebe
Serê vî girî girtîye rê nade "
Tê gotin,
" Ew Elîyê Mistefê ye wan bernade..."

ADIL DURAN

BÛYERA SEYÎD RÎZO

Dêrsimê kevneşopiya toreyê me ye
Li ser çavkaniyê Munzur sond xwarin heye
Seyîd Rizo li wê derê di civînekê da ye
Dibêje:

" Niha baş hatiye famkirinê ku
Mistê Kor bi hezar fêl û fênd û belan
Ji bo kavlkirina Dêrsimê rêz kiriye
Zan mekin ku niyeta ewan bi tenê
Baç jê girtin e
Ewan Dêrsimê { * } Şax Xizir
Bi navê Tunceli kirin bajar û
Bi Enqerê ve girêdan
Havîrdorê me jî
Bi leşker, tank û topan pêçane
Ew mirovên me yên gundî û rênçber
Bi zorî dîl û bende dikin
Di kar û barê xwe de dixebtînin
Yên ku kurdî deng dikin lê didin
Ew çêkirina qereqolan, pir û rê
U dibistanan
Ne bona qenciya Dêrsimê ye
Muradê ewan ew e ku kokê me
Ji holê rakin..."

{ * } Di 1839 an de Dêrsim di bin hukimraniya Şax Xizir de ye.

Û Ferad
Û Murad
Û Munzur
Û Harçik
Ta, îro xîyanetê wan
Xaînan direve...
Girt Êlîşêr
" Êlê Ovacixê
Dagir kir her der
Piştire hawar nehat
Û hewl neda xwe Hozatê..."
Tê gotin
" Paşayê kor
Serokeşîrê Kureyşan
Mil neda
Rê neda
Pêşiya wan antaq veda
Û go
" Em ê şer bikin
Demê ku hun bèn vê de..."
Elîşêr got
" Em birakûjîyê naxwazin, "
Û di gel Memedalî
Nurî Dêrsimî
Memo
Dilo
Li ser Kemah û Arapgirê ve
Berê xwe dan Dêrsim ê
Gotin; " Bila bê zanîn
Em mîna şêr û pilingan
Nabin ji dijmin re
Wek hacet û lîngan
Em tev bidin mirinê berê xwe
Xwar nekin serê xwe
Çavên wan derfîn bi tilî û nînûgan..."

* * * * *

Piştire dijmin, bi dirafdanî yekî dizî
Hinek serokên eşîran dike razî
U serokeşîrê Yusufxan Kamer xwe difiroşî
Bextê xwe xiradike...

SEYÎD RÎZO DANASÎNEK (NOTA) DÎDE DEWLETÊ

Ew kalê rîspî
Pîr û pîr
Rêber, zana û jîr
Pîr Sultanê hemdem
Seyîd Riza
An jî " Qizilbaşekî asê !"
Bi konekêrê û doxê dasê
Pirsgirêka Kurd bir danî ser masê
Da ku, çareser bike bi her kistasê
Kistas ew bû;
1- Li Dêrsimê pir û rê neyê çêkirin
2 - Qereqol û dibistan çênebe
3- Ji bo berhevkirina çekan, lêqelîbin çênebe
4- Baç girtin wek mîna berê, bi bazariyê bê dayîn...

* * * * *

Çawa ku tê gotin
" Tu serê vala hildê,
Ne hildê çi feyde..."
Çiya teqîya
Pêt û agir bilind bû
Heya banî çû...
Dijmin:
Di 8 Gulan 1937 an de
Bi 310 yerbaz

Bi 8313 leşker
Bi 261 makîne sinik
Bi 32 makîne giran
Bi 28 topên çıyan
Bi kîmya û gazê
Bi hezar fêl û fêndan
Êrîş bir ser bajar û gundan
Têrî xwe zor û zilm kir
Dêrsim xopan kir !...

* * * * *

Lêçiqas bê berketin
Mirina mîrovan
Ya dêrsimê jî qasî ewan
An jî herî hindik be !
Bila bibe !
Ew zaroyên me yên ku hene
Yên ku hê çênebûne jî , di rêzê de ne
Bes me sond xwariye
Heya ku di darê dinê de
Jiyîn heye
Berxwe bidin
Can azad kin !
Ji bona me ew mane
" Ya niştiman, yan neman " e

* * * * *

Bi awayekî din
Bi zarava Dimilî
Sitranek tê gotin
" Min çû dît kû
Hawîrdor li mêrxasê min girtine
Bi nizmî dibirin
Kurê min bi can

Dest û piyê wî girêdane
Li ber tava payîzê berdane
ææææææææ
Jinan bi nal û nal ê
Xwe avitine ser cendegan
Dibêjin:
"Derdê cigerê zor e"
Zalimên dinê û bêtore
Kuştine xortê Dêrsîmê
Laşê wan avitine ser hev
Ax ! li min, ax ! li min...

PÎRTUKEK Û HÎNEK BÛYERÊN DÎN

"Leşker bêdengî hatin
Konê xwe li herîmê me danîn
{ * }...
Disa ew rojên tirsê bûn
Min hesp girêda li zewiyê firêz
Leşker ser gundê me ve bûn rêz bi rêz
Serokleşker ji min pirsî û got
"Navê te çi ye?"
"Şukrî"
"Tu Tirkî dizanî?"
"Herê"
"Xwendin û nivîs?"
"Belê!"
Û serleşker raman kir
Şunde li hevalên xwe nêrî
Û got
"Dibêjin ew wahş in
Binêrin bi Tirkî axaftinên xwe çi xweş in

(*) Dêrsim isyanandinan Diyarbakira, Şukrî Laçin Sun yayincilik mart, 2, s. 23

Ahmet Korkmaz wisa digot; { * }
 ` -Wê şevê leşkeran em dan barxwe birin
 Mixundiyê (Darikent)
 Xistin konan konên laşkeran
 Hundur tijî girtû bûn
 Ew jî, ji gundên din anî bûn '
 œœœœ
 Sibê tev leşkeran
 Em derxistin ser rê
 Mirovên ku rêz bûbûn
 Mîn li wan nêrî
 Hemî nas û dost bûn
 Mîn ji wan pirsî
 ` Ji bo çi hûn hatin girtinê ?'
 Pirsên min ne ew bûn tenê
 Dema ku min bersîv girt
 Her tişt baş fam kir wê demê
 Ji hinekan re gotine
 ` Tu axa yî ' ` tu pîr î '
 ` Çekê te heye tu peyagir î '
 Û her wekî din xwe bi xwe
 Gelek sedem peyda kirî
 Bila sedem em birin Bajarê Amed
 Bi êşkence û tade li me reşandin
 Tev kuştin yek jîndar sax nehiştin... "

* * * * *

Di 14 Tabaxê de sê ro û sê şev
 Makîne girgirê danîn li ser gundan tev
 Ji Mastan, mala Gedîkan
 Ji Akkilîsê mala Bîlo
 Ji Keman mala Hesê Şekir
 Ji Şilkê mala Zayîman

(*) Dersim isyanından Diyarbakir'a Şükrü Laçın...

Ji mixundiyê
Ji Velan
Ji Paxê
Û hîn
Gundên din
Kevir li ser kevir nehiştin
Heywan, dar û ber
Jin û mêr tev kuştin
Hemû gund talan kirin birin...

BÛYERA ELÎŞÊR

Zarîfe û Elîşêr
Jin û mêr
Herdu yên nemir
Bi can û dil û mezbût
Germ û mirovhez
Bi cangorî û patî
Mirovên bîhnpakî
Ji bo felatiya Dêrsimê
Û serxwebûna Kurdistanê
Dest dabûn hev û digotin
" Şuxulê welatparêziyê nabe rev
Êşkence, mirin û nêrbûn ne tu tişte tev "
Tê gotin
Elîşêr û Seyîd Rizo hatin ba hev
Û wisan got Elîşêr
" Emê ji halê êlî
Derbazî halê dewletê bibin
Dewleta kurd sazuman bikin "
Sey Rizo bi vê axaftinê
Gelek dilên dibe
Ji çiyê runiştî radibe
Axaftina xwe wisan dom dika
" Lewra emê bi yekitiya xwe

Dema ku şanîdanê serhildanê çêbe
Ji bo şerê çekdariyê sond bixwun
Sond bixwun û ji avê Munzurî rûmet
Lepekî tijî vexwun !"
Û li ber tavê
Vexwarin kulmek ji avê
Û sond xwarin wê gavê
Ser soz û sond û paymana xwe man
Dema ku hat şehadeta ewan
Tu carî poşman nebûn û negotin ` eman! '
Doza xwe parastin
Li ber xwe dan
Bi pîrozî can dan !

* * * * *

Girt Elişêr
" Ordiyên Kurdistanê
Qehiranin wahş û hov
Em ê bona welat bimirin
Naxwazin ew moxolên hov
Dilo yeman
Çiyan girt berf û dûman
Ji me re bişînin şahî merdan
Ew dermanê hemû derdan...

* * * * *

Çi xweş mirov e
Nurî Dêrsimî
Û Şîrove
Wî li ser Dêrsimê
Welatparêzekî hemdem e
Dersdarekî mîna wî kême !
Seyîd Riza
Elişêr

Û Nuri Dêrsîmî
Ew in mînak
Ji bo felatiya me
Ew in derewşê têkoşîna me

BÛYERA ŞAHÎN BEGÊ Û SEY HUSÊN

Ew berxwedan
Ew daweta netewî
Ew îdiya pîroz
Ew sitran şîndar e

Bê tore û hovên dinê
Celal Bayar û Abdullah Paşa
" Bî rêve here...
Rojekê çerxa we jî bişikê
Bawermendê we paşa yeke
Ew jî helweşe..."

Tê gotin
Şahîn Beg
Roja ku hate girtin
Hemu mêr û jin civandin hev
Birin li ser girê Mêzgirê tev
Dan li ber makîna girgirê
Fadîme Xatunê got li wê derê
" Zû me bikûjin, bila zaro
Neyên veceniqandinê "
Û ber derba mirinê
Got û got Şahîn Begê
" Mezin û biçukên Dêrsimê kuştin
Dilşikestî ji me re hîştin"

* * * * *

Girt Sey Husên
" Ax ! welatê min çi şîrîn
Dil bi keser bi qêrîn
Destê min jê nabe
Him aliyê jor, him li ya jêrîn
Silav li we têrên ku
Ser lat û zinaran dihêwirin
Xwe dane paş keviran
Ve şartî û newêrin
Êstirên çavan di barînin
Û li min nanêrin in

Îro em hemû bi pev re
Dil û bende kirin bi hev re
Ji hebûna me ditirsîn
Lewma ji me dipirsîn
" Şertên îslamê "
Bi rêya olî
Bêbextî, bi êşkence û hovî
Didin tobe kirin
Ku serê me bibirin
Çawa bikim
" Perawî zilmê
Kêm hatiye tîrxan kirin "
Tofan ser me ve hat
Der û dor bû şewat
Tarî û mixurbe bû
Ronahiya avê xewde çû
Tarî ye û guregura ewran e
Şeq şeqa bruske û dewran e
Xwîn ji dilê min tê
Ew baranê herdu çavan e

BÛYERA SÊ MÊRXAS Û NEH GENERALAN

Wek tê gotin
" Sê mêt "
" Sê mêtên mêtexas "
" Sê bira " hebûn
Dizanim ewqas
Her sisê asê bûn

Şiyar bûn
Ji xewa giran
Bi nav û deng
Wek peyagiran

Dema Gaxendê bû
Her sisê hatin girtin û
Tifingên wan ji destê wan çû
Zincîr histuyê wan xistin
Bi hev re girêdan birin
Dixwestin, serê wan bibirin
Neh general benda wan bûn
Bo vê girtinê ew şa bûn
Dema ku ew pêşber bûn
Dil û bende û girêdayî
General ji ciyê xwe rabûn
Leşkeran got :
" Êra, ew in beredayî "
Dîsa ji, ji wan ditirsyan
Bi tirs yek û yek
Ji wan pirsyan
" Ma, te çiqas leşker kuşt ? "
Yekî ji sisêyan bersiv da
" Heya ku çavên min dî
Û tiliya minî nişandekê lepiti
Min lêda û lê reşand

Wê demê leşkeran piştve daşand
Û ew kontax kirin
Serê wan xar
Pišta wan bul kirin
Û pêy hev pirs lêkirin
" Çawa ?"
Sisê biran bi hev re
Û giran bi giran
Ji navranê xwe de çardexar derxistin
Ser neh generalan de lax kirin
Û lêxistin
Laşê wan ji erdê ve raxistin
Û gotin
" Êra, hanê..."

BÛYERA QEMERÊ SOR

Qemerê sor şerkerekî xîret e
Heya guleyê dawiyê berxwe dide
Û lê tê girtin hawirdor
Wê demê "ez teslîm " dibê
Bila leşker neyê
Serleşkerek bê
Serleşker bi leşkerekî diçe
Ku dest û piyên wî bipêçe
Berê tifingê rastgirî
Serleşker xwezî ji dest bigirî
Ji tifinga qemer agir dibarî
Serleşkerek û leşkerek dimirî
Qemer berê xwe digorî
Zinerên asê û bê dawî dinêrî
Dibê " Yadê ez hatim " bi kela girî
Xwe ser jêr davê û diqêrî
" Ez neketim destê we
Mîn ew kêf neda we

Tola xwe girt bi destê xwe
Ez ghiştîm mebestê xwe... "

BÛYERA REHBERÊ XAYÎN

Rehber ew e
Kurmê darê ye
" Kurm ji darê nebe
Dar hişk nabe "
Wî bextê xwe xira kir
Tifing li ser Elîşêr lax kir
Rehberê xayîn
Ji bo wî çê nebû mayîn
Romîyan bona xatirê
Soz û paymane dayîn
Akamê wî ji kirin tayîn
Û gotin wî " çaqalê xayîn "
" Ewî ku ji gelê xwe re neyar
Tu kesê re nabe yar "
Ew diraw û zêrên ku dabûn yekcar
Danîn ser hustiyê wî wek bar
Hefsarê wî kişandin ew birin
Bi êşkence û tade serî jê kirin

* * * * *

Jin
Zaro
Û mêr
Rêz kirin
Li bindîwaran
Ew zor û zîlm nedîtûbûn tu caran
Bes baş dizaniyan ku
Qurşun tesîr nake sitranan
Sitran li ser ewan tê gotin

Mîrov dilînî dibe, dil bi sotin...

" Malan bar kir

Çûne waran

Goştê me xwar

Mîşk û maran..."

* * * * *

Kûz şikest

Av rijiya

Ji Zazayên Palû

Û bezirganên Amed

Çek û rext dihat

Dêrsîmiyan dikirî

Ewan difrot !...

.....êrîş dikirin ser qereqolan

Jê sitandin mitralyoz û makîne giran

Nedizandin bi kar bînin wan

Û nediqetandin têlên telefonan !

Bi sitran, bi qêrîn û bi xwîn

Têkve birin zora qurşûnan

Ew jan, ew êş ew hesretê han

Mîna agirê helandî herikî çu ket dilan

Dil birindar

Dil bi xwîn

Dil şikest ewan salan

Lewra

Ji were pêşkêş bikim

Bûyera du biran

Du bira sond xwarin

Bi hev re

Bona rojên giran

Teng û tarî

Wê gavê

Li ser tavê

Li ser avê
Li ser hewayê
Ji bo doz û davayê
Gotin:
" Me sond xwariye
Peyman daye
Emê îro hemû yek bin "
Du bira
Êriş kirin li ser
Rawestin li ber
Bi darê zorê
Lêv û pozê dijmin anîn der...
Du bira
Mîna Rizo û Elişêr
Du têr
Yek baz e
Yek şêr
Du mêr
Di dest de kêr
Bivir û bêr
Derketin çiyar
Û gotin
" Em mîna tiliyên destan
Bi hev re girêdayî ne
Yek tilî jan bide
Êdî ew jan bikeve
Dilê me hemûyan..."

BÛYERA KEŞE Û LEGLEGÊ

Di gundê Karê
Torinê Bilo
Û lawê Awês Husnî
Bi kela girî
Dil bi keser

Go û got
" Wê demê ez zaro bûm
Me xwe spart deviyê
An Ji kort û çalan
Tazî, tî û birçî
Heya çend salan
Bawer im eşîra me jî
Tê hesibandin
Mîlek ji eşîra Îzolan
Bav û kalên min
Derengî bûbûn dijraber
Piştve çar demsal buharîn
Disa dom dikir şer
Em zaro man
Wek bêbask û per
Rojekê gotin
" Va ye hatin leşker "
Me bi kevir dar û ber
Êriş bir ser
Û ji ber me reviyen
Ew leşker

.....
Xalê Husnî got
" Meselek heyê "
"Yên ku dixwazin tê bigîhin
Ji bo wan wiz wiza mîşan tembur e
Yên ku naxwazin bibêhin
Ji bo wan jî dahol û zirne nabuhure ! "
Dixwazim bûyera leglegê bêjim lewra
" Dema berê
Keşeyekî
Fîlehan hebû
Li kela Karê
Cîwar bûbû
Tê gotin

Ew keşeyekî pir zana û jir e
Çend seyîdên xirab dixwazin
Felekê çêkin ji wî re
Dicivin, diçin pêşber
Bi fêl fendên xwe her
Jê dipirsin
" Ya! Keşe
Weku tu zana yî
Û ji te bê
Ma tu dikarî bêjî
Legleg kîjan rojê tê ?"
Keşe raman dike û bersîv dide
" Riwayet ew e ku
Leglegê bi xwe gotiye
' Ez heyştê adarê nayê
Nehê adarê ji nabuhurînim ' "
Rojekê
Heyştê adarê û şev
Xew nakeve çavên seyîdan lê,
Û legleg tê ser baceyê malê
Wê dixin dafê
Digirin û heps dikin...

Leglegê gelek caran xem û êşa welatan dîtiye
Dil bi kul e û rêyê dûr û dirêj hatiye
Legleg, legleg bûye ew xirabî nedîtiye
Û wisan gotiye :
" Me xwedêyo ! va seyîd çi kutî ye
Mebest xirab û rispiyeke kal e
Ne wek min bêkes jar û bêhal e
Çi bikim ew mirove û şîrê xav mîtiye "
Seyîd çend roj wirde diçin li gel Keşe
Û ji wî re dikin serewde
Dibêjin
" Ma tu ji Xwedê natirsî

Şerm nakî ji avda
Hanî legleg bihata..."
Keşe dibêje
" Legleg hatiye
Bûyerek bûye
An girtiye
En jî girêdayî ye "

Wê gawê
Seidek fedî dike
Wisan dibê

" Gotinên te rast e lê...
Min bi çavên xwe dit vê sibê
Legleg girêdayiye çawa bê ! "
Û diçin lê dinêrin ku hê
Legleg di hewşê de girêdayiye
Û jineka di hewşê de
Agirekî pêt û har vexistiye û dadaye
Vê demê, ji nişka ve
Esûmanên bê nûk û bê dawî de
Leglegêkî din perên xwe perpitîni
Û tê li hêwirî li ser baceyê xanî
Dema ku leglega girtî wê dibîni
Ji dil bi keser bi dengêkî xawînî
Mirinê de azad
Ji bo mirinê azad
Û xwe li ser serî
Dixe nav agir...
Tê gotin, riwayet wisan çêbûye
Ew keşe pirî fanî ye
Gaveke wî li vê dinê ye
Gaveke wî jî wê dinê ye
Û ew hesreta dema xwe de mirinê ye
Rojekê mirovên havîrdorê xwe re dibêje

" Ezê sibê bimirim
Bila laşê min ji we re bar nebe
Daynin bin dara gûzê
Gurek bê û min bi xwe re bibe "
Ew xwestek çêdibe
Keşe diçe heqîya xwe
Laşê wî daynin bin dara gûzê
Û gurek tê û wî bi xwe re dibe...!

GEŞ BİBE DÊRSİMA MİN

Geş bibe Dêrsîma min
Geş bibe
Dildiziya min ji te ma
Riwayet dibe ku
Mêrxas
U bi namus e kirîncan
Destê xwe
U piştî xwe -canparêz e-
Pê dikarî
Li ser axê ku hê hisyar nebûye
Li ber tavê tê qelîne
Mîna heykelekî mîsîzer
Ew laşên şewitî
Tazî
Birçî
U tî
Belam
Ferad, Dicle, Zap û Çemê Sor
Çiyayên Toros, Cudî, Agirî û Munzur
Titun, Genim û pembû
Sêv, hirmî, tîrî û gûz
Hemû daristan, fêkî û xamcewher

Di bin dorpiyê Mêtîngehkaran de ye
Geş bibe Kurdistana min
Geş bibe
Dildiziya min ji te ma
Wek metranê agirber
Di kezebê min de
Ew gundên bê rê
Nexweşên bê derman
Ew tev kujtin
Zor û zilm
Qêrin eman
Û mirovên belengaz
Koçewar, tî û birçî
Riwayet dibe ku
Mêrxas bi namûs e
Kirivcan
" Destê xwe
Zimanê xwe
Û piştî xwe
Pê dikarî "
Belam
Tu nebê, çiqas zimanê xwe nû kirine
Mîsliman ên kevnepereşt ên Qurane
Bi xwinê tê şuştinê kuçeyên Lubnanê
Û li Tirkîyê diayek nayê xwendinê
Li ser mirî û meytên Elewîyan
Nizanim kuve - kude dest pê bikim
Ma, çava bêjim, çava bikim ?
Esil,
Ji bo têgihîştina zimanê pevçûnê
Û rêzimana ling kişandinê
Ango,
Dinyayekî materyalist
Bi navê xwediyên
Aşitî û azadiyê

Nefî û pevcûnê
Ew sitranek e
Ji bo fêkiyên teze
Pembûyê spî
Genimê serî zêr
Û biratiyê
Rîwayet dibe ku
Mêrxas
Û bi namus e
Kîrîvcan
" Destê xwe
Zimanê xwe
Û piştê xwe
Pê dikarî "
Mixabin
Kîrîvê min bê bask û per e
Bona ew bihnpakîyan
Dixwaze bifire here
Bê hêvî ye
Ma, hêvî çî ye ?
Miqabilî hêvidariyê jî
Dijraber bûye
Di wan çol û çîyan de
Evînî têkve çûye
Hesret ne bi hêsanî
Çûyin û hatina bajarên bûye
Ma, çî hesret !
Gelo kê jî te sitand ew hêvî ?
Ji bona çî tû xeyîdî ?
Kê birîndar kir evîna te gîdî ?
Ax ! û ax !
Of û of !
Wisa dil bi keser neşevitiye Kerem
Êdî çiya ne di bin evîna Ferad de ne
Ew Qereceoğlan jî kî ye ?

Rîwayet dibe ku

Mêrxas

Û bi namus e

Kirîvcan

" Destê xwe

Zimanê xwe

Û pişta xwe

Pê dikarî "

*****

4 Nisan 1989

Ez girtî me

Li derve buher e

Zendên min bi zincîr in

Laşê min hatiye daleqandin

Û ez bi êşên dilê xwe Mehabat im

Sitraneke li ser zimanê min ji Palo

Di destê min de gula Dêrsimê

Diçim serhildanan lo !

Min dît têkve çû têkoşerek

Min dît jinên Palo wek dijraberek

Destên xwe dewisandin li ser birînen xwe

Bi xwina sor di bû tilfîyên xwe

Û bilind dikirin dengê xwe

" Ya Niştimana azad, yan mirin "

Di buharê de mirin

Zor e gula min

Em çawa bi hêsanî herin

Û Min Ji êşên dilê xwe

Li sitranan bar kirin

" Ay, ay li min

Di Dêrsimê û Helepçê

Hatin Qelandin zav û zêç

Ay, ay li min ! "

Ax !Sitraneke li ser me tîn gotin

Ew hesret di dilê me de bûya sotin...

ÇAVKANÎ

Di sala 1987 ê, demsala zivistan û buharê de ez çûm Dêrsimê û min li gelek gundan lêger û lêkolîn çekirin. Ji bo vê alîkariya bi rumet û giranbûha; Hemê Dêrsimî, Mixtar Adil, Mamoste Ismail, Xidî Porê, Dirsî Koçgîrî, Senemxan, { kek Îdrîs - Sebrî }, Torinê, Qiyayê Awêsi Bilo, lawê Awês Husni, Kurê Xidî Nam Îsê û welatparêzên din re bi minet û sipasdar im.

Wekî di, min ji hinek bûyer û pirtukên; Ş. Laçin { Dersim Isyanından Diyarbakir'a ... 1992 }, F. Bulut { Belgelerle Dersim Raporları, Sun yay. 92 } Nuri Dêrsimî, { Kürdistan Tarihinde Dersim, Dilan yay. 92 û Hatiratim, Özge yay. 92 } Barbaros Baykara { Dersim 1938 Akar yay. 82... } Ji ewan hemûyan bê destûr feyde dît...

- Ji bo amadekirina vê destanê ji aliyê ziman û rêziman de romannivîs, dostê hêja û xweşik Mehmed Uzun arîkar bû rexne û pêşniyarên durust û çêker lê kir. Min jî careke din Hevl da xwe û ji aliye uslib û li hevanîne hinek ji pêvistiya wan kêmasiyan anî cih. Bi can û dil, giram û evîniya xwe pêşkêşî wî dikim

- Ji bona arîkariyên Lütfî Baksî û Munevver Malgir gelek spas dikim.

- Dîsa birayê hêja M. Emîn Narozi li ser rêziman û rastnivîsandina vê destanê kedkarî kiriye û xwe eşandiye, Ew rexne û pêşniyarên wî min girtin ber çavan û carake din nû ve hêlsengînin û nivîsandin...

A.D.

SERPÊHATÎ

Adil Duran 1955, li Kurdistana bakur ji Dêrsimê ye. 1968 an de bi karê şano dest bi jîyana hunerî kiriye. Piştî bi rojnamevanî û helbesnivîsiyê jîyana xwe berdewam kirîye. 1971 de cara yekem ew tê girtin. 1978 an jî ber sedema zor û zilma romî tê Berlînê, dizewice û li wir cîwar dibe. Li Tirkîyê di gelek kovar û rojnameyên çep de berhemên wî tên weşandin. Disa di derveyî welat de jî nivîs, xêzik û helbestên wî di kowar û rojname yên biyanî û kurdî de cî digirin. 1984 li gel hunermend û ronakbirên kurd; " Nawenda Çanda Amojgarîya Kurdî " sazuman dikin û ew dibe berpirsiyarê karê çandî...

Adil Duran di warê helbestan de sala 1976 an li Tirkîyê xelata yekem distîne.

Di karê xêzikan de, sala 1977 an xelateke taybetî, sala 1979 an de jî li Kubayê xelateke mezin ya navnetewî (Xelata Xawênê) distîne.

Vêne û xêzîkên wî 1976 di festîvala Yarimçayê ya navna - tawî de tên rexistin. 1984 / 85 an jî li Berlînê du caran xêzîkên wî tên raxistinê. Adar 1993 an jî wêneyên boyaxa bi nift li Baselê galerî Cautika de / Pirtukxana Gelterkindenê de û bi arikariya Organîzasyonên mirovhez pêşanidaneke mezin jî li B.A.S ê radixe....

Adil Duran 1985 an de çû Swêd û sê salan li wir ma. Piştî jî sedemê pêwistiya kar û barên siyasî bi rêç û şopên rêx - istinî, berê xwe da welat (dawîya 1987) 4 Nisan 1989 ' ê da hate girtin. Ew sê salan di girtîgehên romî de ma... Careke din 1992 an de ew derket derve, nefiyê jîyana mihacirîyê bû...

Weşanên Çanda Nûjen — ISBN - 91-972247-4- X